

Het voorlopig bestuur tijdens de oprichtingsvergadering. Foto Jos Blokker.

Tien jaar Historisch Genootschap Wormer

De gedachte om het Historisch Genootschap in Wormer op te richten ontstond in Alkmaar in augustus 1988 tijdens het nuttigen van een broodje en een kopje koffie in 't Kasteeltje. Bertus Grandiek en Jan Blokker namen zich voor om de historische kennis over Wormer te bundelen. Het bleef lange tijd bij een voornemen. Pas op 14 december 2005 werd de gedachte werkelijkheid, en in die tussentijd overleed Bertus Grandiek. De oprichting vond plaats in de raadzaal van het gemeentehuis met ruim veertig toekomstige leden aldaar aanwezig. Het voorlopig bestuur werd gevormd door Jan Blokker, Nico Koelemeijer, Lydy Smit, Frank Tjeertes en Henk de Wit. Beschuit met muisjes en een interessante vertelling over oud Wormer door Jan Vink maakten het tot een gedenkwaardige avond. Ons Genootschap viert dit jaar z'n tienjarig jubileum. Er is veel gebeurd in die afgelopen jaren. De nieuwsbrief *Torenklanken* verschijnt nog steeds vier maal per jaar met afwisselende verhalen. En jaarlijks in november verschijnt het prachtige Jaarboek met boeiende artikelen over Wormer en z'n inwoners. In september presenteren we tijdens de Open Monumentendag en een mooie foto-expositie met de fraaie catalogus, samengesteld door Jan Blokker. En ook onze website biedt de leden informatie. De eerste jaren konden we genieten van de enthousiaste 'wandeling door Wormer' met foto's van Jan Vink en nog steeds verrast Cees Kingma ons weer met een lezing. Helaas hebben wij nog steeds geen eigen 'honk', en waren we al te gast in de Nieuwe Kerk, in de Wijngaard en in de Maria Magdalena Kerk. De laatste jaren hebben we onze leden in de Stoomhal ontvangen. En wij hopen u – onze leden – ook de komende jaren nog veel over de historie van Wormer te kunnen bieden. ♦ *De redactie*

Van de voorzitter

Als u dit leest, bestaat ons Genootschap al weer bijna tien jaar. In die tien jaar zijn er 39 edities van *Torenklanken* verschenen en het tiende jaarboek staat op stapel. Een hele prestatie! U kunt het *Jaarboek 2015* op 21 november traditiegetrouw komen ophalen in de Stoomhal op onze Genootschapsdag.

Deze *Torenklanken* is dus een speciale editie, een dubbelnummer. We kijken terug met burgemeester Tange en met een van de oprichters van het Genootschap, Jan Blokker. Verder is een terugblik op de tot dusver verschenen jaarboeken opgenomen.

In deze editie van *Torenklanken* ontbreekt uiteraard een verslag van de geslaagde Open Monumentendagen 2015 niet. Als opkikker na het debacle van het Oranje-voetbalelftal brengen we een artikel over 'De roemruchte jaren van WSV' dat gaat over de bekerwedstrijden in de jaren 50 van de vorige eeuw.

De redactie van het jaarboek heeft de afgelopen periode weer erg veel tijd besteed aan het Jaarboek 2015. Ook voor mij is het nog een verrassing hoe het er deze keer uit gaat zien. Ik kijk er in ieder geval weer naar uit.

In die tien jaar is er veel werk verzet en is er veel bereikt. Ik wil iedereen die daaraan de afgelopen jaren een bijdrage heeft geleverd hartelijk bedanken.

Tot ziens op 21 november in de Stoomhal. ♦

'Hoog tijd historische club Wormer'

VAN ONZE VERSLAGGEVER

WORMER - Nu inmiddels vrijwel elk dorp in de Zaanstreek een eigen historische vereniging heeft, kan en mag Wormer niet achterblijven. Het wordt dan ook de hoogste tijd voor oprichting van het Historisch Genootschap Wormer, meent Jan Blokker.

Woensdag 14 december is het zo ver: de oprichting van het Historisch Genootschap Wormer. Het is een lang gekoesterde wens van Jan Blokker uit Wormer.

Hij had in 1988 al fantasieën over het Historisch Genootschap Wormer, toen hij met zijn vriend Bertus Grandiek voor familieonderzoek het gemeentearchief in Alkmaar bezocht. Tijdens een bak koffie in een etablissement richtten Blokker en Grandiek toen al het 'Genootschap Wormerland' op. Het blad *De Wormerlander* (van Blokker; toen nog op papier, tegenwoordig op internet) besteedde er toen enige aandacht aan.

Medestanders

Inmiddels is Grandiek niet meer en heeft het 'Genootschap Wormerland' nooit veel gedaan. Daarom heeft Blokker vanaf vorig jaar medestanders gezocht om in een werkgroep de oprichting van de historische club van Wormer voor te bereiden. Achtien medestanders melden zich al bij Blokker toen hij eind september voor ruim vijftig geïnteresseerden een lezing hield in de bibliotheek van Wormer.

Het doel van het genootschap, zoals Blokker dat ziet, is 'te bevorderen, dat aanwezige kennis gebundeld wordt, zodat er enige vorm van samenwerking ontstaat tussen degenen, die zich met de geschiedenis van Wormer bezighouden'. Het is in

dit prille stadium nadrukkelijk niet de bedoeling om festiviteiten te verzorgen voor een breed publiek, denkt Blokker. Het genootschap kan eventueel wel bevorderen, dat er op termijn iets van een historische vereniging ontstaat, waarvan inwoners lid kunnen worden.

Asbestbesmetting

Woensdagavond presenteert de werkgroep haar plannen na een korte inleiding door loco-burgemeester Peter Roos. Burgemeester Tange moet die avond bij de informatiebijeenkomst zijn van de GGD voor ouders van kinderen uit de door asbestbesmetting getroffen noodlokalen van basisschool De Eendragt.

Film

Na de pauze zal een korte film over Wormer worden vertoond. Blokker: 'Ik probeer een soort compilatie te maken van herkenbare dorpsgezichten uit een film, die in 1948 gemaakt is vanwege de bevestigingssteentjes. Het mag niet meer worden dan een minuut of tien.'

Vervolgens is er een keur aan oude foto's en ansichten te zien, waarbij Jan Vink commentaar zal verzorgen. 'Hij kan dat zo smeuïg', zegt Blokker. 'Jan heeft er ook veel zin in.'

Een zeer historische foto van de Zandweg in Wormer. Aan het eind van de weg is, in de verte, het silhouet te zien van de beschuifstoren. De foto is dus vóór 1896. Links de boerderij De Schans, waar nu de apotheek staat. Rechts in de verte de huizen langs het Zaandammerpad.

Foto collectie Jan Vink in Waterlands Archief

Interesseerden een lezing hield in de bibliotheek van Wormer. Het doel van het genootschap, zoals Blokker dat ziet, is 'te bevorderen, dat aanwezige kennis gebundeld wordt, zodat er enige vorm van samenwerking ontstaat tussen degenen, die zich met de geschiedenis van Wormer bezighouden'. Het is in

Noordhollands Dagblad, maandag 12 december 2005

Noordhollands Dagblad, maandag 12 december 2005.

Genootschapsdag

Op zaterdag 21 november a.s. is het weer Genootschapsdag in de Stoomhal van Pakhuis Hollandia aan de Pakhuislaan 44 te Wormer.

Net als vorige jaren is de Stoomhal hiervoor de gehele dag open, dat wil zeggen u bent welkom van 10.00 tot 16.00 uur.

Gratis jaarboek 2015 voor de leden

Tijdens de Genootschapsdag wordt al weer het tiende jaarboek gepresenteerd, een geweldige prestatie.

Iedereen die vóór 21 november lid is, krijgt het *Jaarboek 2015* gratis. Degenen die het boek in de Stoomhal komen afhalen, kunnen er direct van genieten. De anderen moeten even geduld hebben, maar het boek wordt in ieder geval thuisbezorgd al kan dat even duren. Na 21 november is het jaarboek eventueel nog los te koop bij Zaan sprint in Wormerveer. Wie zich op de Genootschapsdag in de Stoomhal op de valreep nog aanmeldt als lid voor 2015, krijgt het jaarboek ook gratis mee, zolang de voorraad strekt.

Expositie

In de Stoomhal is een expositie ingericht over het *Jaarboek 2015* en de hierin opgenomen afbeeldingen. Daarnaast zijn eerder verschenen jaarboeken en catalogi beschikbaar om in te zien en aan te schaffen. Een aanrader dus.

Jubileum

Op 14 december a.s. is het tien jaar geleden dat het Genootschap werd opgericht. Vanwege dit jubileum krijgt de a.s. Genootschapsdag een extra feestelijk accent. Daarnaast is er volop gelegenheid om met andere leden bij te praten onder het genot van een kop koffie. Des te meer reden om deze Genootschapsdag te bezoeken. En woont u tegenwoordig buiten de Zaanstreek? Dan is dit uw kans! Kom weer eens langs in Wormer. Bekijk al die bekende plekje's en de veranderingen sinds uw vertrek uit ons dorp, om vervolgens uw boek met veel wetenswaardigheden op te halen.

Tot 21 november. U bent van harte welkom. ♦

Het bestuur

Jaarboek 2015

Een brug tussen heden en verleden

De foto van de Zwettersil op de omslag van het *Jaarboek 2015* kan er symbool voor staan. Een brug als verbindende schakel tussen inwoners die, als er aanleiding voor was, ook weer kon worden verbroken. Begin vorige eeuw was deze brug tussen de Dorpsstraat en het Weiver in Jisp een draaibrug die voor de scheepvaart kon worden geopend. Maar hij staat misschien ook wel symbool voor de ambivalente verhouding tussen de Wormers en Jispers. Lange tijd waren zij dorpsgenoten, maar dan weer kozen de Jispers voor hun eigen bestuur.

Met bruggenbouwer bedoelen we niet alleen de aannemer die de brug bouwt. Het kan ook een bestuurder zijn die Wormer en Jispers nader tot elkaar bracht. Was de familie Wildschut in Jisp zo'n familie?

Om de katholieke gemeenschap in Wormer een eigen plek te geven, moesten velen 'over de brug komen'. Donaties van vermogende katholieken maakten, in de eerste helft van de vorige eeuw, de bouw van katholieke scholen mogelijk. Deze ontwikkeling had ook een stuwende werking op het katholieke verenigingsleven in Wormer.

Ging de ondernemersfamilie Slooten 'een brug te ver' door enthousiast samen te werken met de bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog? Of kunnen we nog steeds bewondering hebben voor de imposante bedrijven die de familie tot stand bracht?

Cees Gravensteijn kan praten als **brugman**. Als we hem echt lieten uitpraten, konden we de jaarboeken voor de eerst komende vijf jaar vullen. Maar hij kon er zelf ook wel om lachen. Kortom een Jaarboek over bruggen, maar niet over de architectuur daarvan. In de laatste decennia van zijn bestaan werden de medewerkers van Van Gelder Papier en een gedeelte van de Wormer gemeenschap steeds verder uit elkaar gedreven. De discussie ging over werkgelegenheid versus de volksgezondheid. Het lukte ook het lokale bestuur niet om een brug te slaan tussen de directie van VGP en de anti-asbest werkgroep Wormer. ♦

De Zwettersil tussen de Dorpsstraat en het Weiver. Foto: Oudheidkundige Commissie Jisp, Collectie Wildschut.

Water in Wormer in vroegere tijden

Boven: De Dorpsstraat omstreeks 1900 nabij de katholieke kerk en tegenover de slagerij van Vink met rechts de wegsloot. Bron: Wormer in oude ansichten deel 1, uitgegeven door I.P. Kuijper. Onder: Zicht vanuit de Mooriaanstraat op de Schansbrug en sloot in 1957. Foto Henk Eeuwen.

Interview met burgemeester Tange

Burgemeester Tange
in zijn werkkamer.
Foto Albert Stol.

Eén van de personen die in 2005 een belangrijke rol heeft gespeeld bij de totstandkoming van het Historisch Genootschap is burgemeester Tange. Nu het Historisch Genootschap tien jaar bestaat reden om met hem terug te blikken maar ook vooruit te kijken.

Het begin 'Ik herinner me dat een klein groepje mensen, bestaande uit Jan Blokker, Frank Tjeertes en Lydy van der Toorn Vrijthoff-Smit, langs kwam om te praten over het oprichten van een historische vereniging', memoreert de heer Tange. 'Ik heb dat van meet af aan een belangrijke zaak gevonden, ten goede komend aan de hele gemeenschap. Daarom heb ik toen aangeboden om de oprichtingsvergadering te houden in het gemeentehuis. Deze vergadering heb ik overigens zelf helaas niet kunnen bijwonen omdat ik me destijds moest bezig houden met een asbestkwestie. Peter Roos was toen mijn vervanger onder wiens leiding in diezelfde jaren een uitstekend monumentenbeleid is ontwikkeld, waar we nog steeds best trots op mogen zijn.'

Askemannen, de trekschuit en het Jaarboek Vervolgens gaan we het hebben over het belang van het Historisch Genootschap. Al gauw komt de grote belangstelling en kennis van de historie van de Zaanstreek van onze gesprekspartner naar voren en luisteren we geboeid naar een verhandeling over de wordingsgeschiedenis van Wormer en omgeving: 'Het begon allemaal op een veenrug waar de eerste nederzettingen ontstonden van akkerbouwers die hun karig bestaan aanvulden met de jacht. Dat was echter op den duur te weinig voor meer dan één opvolger. Om die reden sloot men zich aan bij de Noormannen, de Askemannen, trok met hen Europa in en kwam terug met nieuwe verhalen en werkwijzen. Naderhand richtte men zich op de visserij en handel met de landen aan de Oostzee.'

Van enorme betekenis voor het gebied is geweest de ontsluiting door de trekvaart met een vaste dienstregeling. Alle vervoer ging toen over water bijvoorbeeld via de wegsloot in Jisp en dat verhaal kun je alleen maar goed vertellen als je er bij staat. Daarom heeft deze wegsloot nu de monumentale status en dat geldt ook voor de pakhuizen, nodig om de verschillende fases van de lokale geschiedenis te laten zien.

De Zaanse mentaliteit is nog steeds te zien in wat de omgeving en gebouwen tonen: geen poespas en pracht en praal, maar zelfstandigheid, ondernemingszin, respect voor elkaar en leven en laten leven. Van sociale onlusten is hier in het verleden nauwelijks sprake geweest.

Een hele belangrijke bijdrage van het Genootschap is geweest het ieder jaar uitbrengen van een *Jaarboek* met een grote variatie aan gedegen artikelen over tal van facetten van de lokale historie. Daarin onderscheidt ze zich van alle andere historische verenigingen.'

De rol van het Genootschap We vervolgen ons gesprek over de rol die het Historisch Genootschap verder zou kunnen spelen. Hier heeft de heer Tange een duidelijke visie op: 'Jarenlang is er te weinig aandacht geweest voor de geschiedenis, terwijl voor het beleven van je eigen woonomgeving het juist zo belangrijk is deze te kennen. We wonen in een rijke omgeving als je het maar wilt zien.' Als voorbeeld noemt de heer Tange de makelaars op oudere woonhuizen. 'Het is belangrijk trots te zijn op de leefomgeving waarin je woont. Het Genootschap kan dit invullen door de verhalen door te geven, zichtbaar te maken en zo hierin een belangrijke rol te spelen.'

Ondernemende mensen De vraag naar speerpunten voor de toekomst geeft de heer Tange de ruimte om meer kennis van de historie van het gebied met ons te delen met als trefwoord of thema zo men wil, innovaties. 'Dit gebied kenmerkt zich in hoge mate door de nieuwe oplossingen die voor tal van zaken door de eeuwen heen zijn bedacht. De ontwikkeling van de windmolens kreeg hier zijn beslag, het aandeelhouderschap vindt hier zijn oorsprong. In Oost-Knollendam experimenteerde dr. Schoo met succes met horren in de ramen tegen de malariavlieg en in Jisp kon je terecht bij een kundige ledenzetter. Meer recentelijk kan worden genoemd de uitvinding van de Lassietoverrijst terwijl ook de eerste ziekenfondsen hier tot ontwikkeling zijn gekomen. Hier ligt voor het Genootschap een breed scala aan onderwerpen die zich lenen voor onderzoek, een expositie, een lezing of een artikel met als centrale thema de ondernemende mensen van Wormer en omgeving.'

Een eigen honk Ten slotte brengen we te berde de al jarenlang levende wens van het Genootschap om te kunnen beschikken over een eigen onderkomen. Wat dat betreft vinden we de heer Tange aan onze zijde en hij zegt toe er zich voor in te spannen om binnen de hem gegeven mogelijkheden mee te werken aan de verwezenlijking hiervan. Het zou toch heel mooi zijn als de al jaren levende plannen voor de herbouw van de Beschuitstoren eindelijk werkelijkheid zouden worden.

We bedanken de heer Tange voor het aangename en leerzame gesprek over verleden en heden van Wormer en het Historisch Genootschap Wormer in het bijzonder. ♦

Ken je de twee H's? Vraaggesprek met Jan Blokker

Jan Blokker voor de klas in Florence. Eigen foto.

Wie iets wil weten over de geschiedenis van Wormer, komt bijna vanzelf bij Jan Blokker terecht en bij zijn website de *Wormerlander*. In de loop der jaren heeft Jan een schat aan informatie verzameld over de geschiedenis van Wormer en deze toegankelijk gemaakt. Als geboren Wormer begon hij zo omstreeks 1980 belangstelling te krijgen voor de geschiedenis van families. Sindsdien heeft de geschiedenis van Wormer hem niet meer losgelaten en is hij nog steeds actief. Als bevlogen onderzoeker, als schrijver van vele stukken, als organisator van exposities bij het Historisch Genootschap Wormer en als vrijwillig medewerker bij het Waterlands Archief in Purmerend. Jan is vrijwel voortdurend bezig met families en hun afkomst, gebouwen en hun gebruikers, huizen en hun bewoners, straatnamen en hun ontstaan, gebeurtenissen en voorvallen, verenigingen en hun leden.

We vroegen Jan waar deze bijzondere belangstelling voor de geschiedenis van zijn dorp vandaan komt, wat hem beweegt en wat zijn ervaringen zijn in de afgelopen jaren: 'Ik ben eigenlijk aangestoken door de mensen die vroeger in de buurt van mijn ouderlijk huis woonden. Dat was nabij de plek van de voormalige school Oost (nu is dat de plaats waar nieuwe woningen zijn gebouwd aan de Dorpsstraat schuin tegenover de Mariahoeve, red.). Aan de ene kant woonde Klaas Pot en aan de andere kant de familie Grandiek. Gerrit en Bertus Grandiek waren al vroeg bezig met onderzoek naar de herkomst van hun familie. De vrouw van Bertus, een telg uit de Rozemeijerfamilie, bleek uit Duitsland afkomstig te zijn en ik ontdekte dat ook mijn familie daarvandaan kwam. Onze families en ook andere families uit Wormer zoals de Koelmeijers en de Grandieken waren dus een soort vroege asielzoekers. Mijn belangstelling voor de geschiedenis van families en voor de plaats waar zij woonden, groeide steeds meer en ik had daar ook tijd voor gekregen toen ik stopte met werken. Ik kwam als vanzelf terecht

bij het Streekarchief in Purmerend. Daar lagen immers de stukken van het archief van Wormer opgeslagen. Omdat ik nogal bedreven was met computers en programma's, hebben we toen de eerste schreden gezet op het pad van automatisering en verdere toepassing van ICT bij historisch onderzoek. Zo begon ik me steeds meer te verdiepen in de geschiedenis van ons dorp. Publiceren daarover deed ik in eerste instantie via een papieren uitgave van wat de *Wormerlander* ging heten. Al gauw werd de papieren versie verlaten en schakelde ik over op de website van de *Wormerlander*. Later ontstond het plan het Genootschap op te richten. In de bibliotheek werd een avond met Jan Vink gehouden om de belangstelling te peilen. De toeloop was zo groot dat we hals over kop extra stoelen moesten aanslepen uit Jisp.'

Waar komt deze belangstelling vandaan?

Jan verklaart deze belangstelling voor een deel uit een soort nostalgie van mensen, uit de behoefte ervaringen uit het verleden nog eens een keer te willen delen. Oude foto's spreken dan ook zeer aan. 'Kijk', zegt Jan, 'je kent de twee H's?' We kijken elkaar vragend aan. Hij legt uit: 'De ene H staat voor Herinnering en de andere voor Historie. Mensen willen graag herinneringen delen, bijvoorbeeld aan de hand van oude foto's waar familieleden en bekenden of vrienden op staan, situaties uit het verleden terughalen waar ze een rol in hebben gespeeld of bij waren en herinneringen met elkaar ophalen. Dat verklaart het succes van onze avonden waarbij veel van dat materiaal kon worden getoond. Maar voor mij speelt de andere H vanzelfsprekend een belangrijke, zo niet belangrijkere rol. Hoe is het heden voortgekomen uit het verleden, wat is de ontstaansgeschiedenis van vele zaken, hoe woonden en leefden de mensen in het verleden in het dorp. Ik wil de mensen naar de historie trekken.'

Is Jan in zijn speurtocht naar de geschiedenis van Wormer gebeurtenissen of feiten tegengekomen die hem hebben verwonderd?

'Ik verwonder me regelmatig en vraag me af, zit dat zó in elkaar. Of waarom is zo weinig bekend over de Walvisvaart? Zo'n straatnaam als de Lindeboom. Wie weet dat de oorsprong van deze naam stamt uit een Walvisvaarder? Neem de Aanlegstraat die op een gegeven ogenblik Lassiestraat werd genoemd, naar het bedrijf aldaar. Maar Aanleg verwijst naar het pakhuis dat aan de oever van de Zaan stond.'

In 1966 schreef C. Mol, oud-gemeentesecretaris van Wormer Uit de geschiedenis van Wormer. Dat boek eindigt zo ongeveer met het jaar 1900. Onze vraag aan Jan: wordt het niet tijd dat de geschiedenis van Wormer van de twintigste eeuw geschreven wordt?

'Ja, dat zal prachtig zijn, een mooie opdracht voor het Genootschap. Daar is een aparte redactie voor nodig. Ik zou graag een boekje willen maken over de straatnamen van Wormer, de herkomst en betekenis daarvan, en dat ben ik aan het voorbereiden. Een heel werk om uit te zoeken waar ik eigenlijk best iemand bij kan gebruiken, als meedenker en meeleezer. Wat ik altijd probeer met dit soort projecten is een verbinding te leggen tussen heden en verleden. Daarbij moet het dus niet enkel en alleen gaan om een herinnering

van 'o ja, weet je nog wel', maar ik ga, zoals eerder gezegd, verder terug in het verleden. Dat is waar een Historisch Genootschap voor moet staan.'

Wat zijn voor jou de hoogtepunten uit tien jaar Genootschap?

'Dat zijn toch wel de exposities op de Open Monumentendagen. De eerste drie keer hebben we die gehouden in de Nieuwe Kerk. Het begon heel eenvoudig met foto's op A4-formaat op borden met losse teksten erbij. Dan gebeurde het wel eens dat de verkeerde tekst bij de foto stond. Later op A3-formaat met de tekst er meteen bij: een hele verbetering. Grote klapper was het *Winkeltjesboek* waarvan de exemplaren wegvlogen. We hadden er dertig laten drukken, maar diezelfde dag moesten er nog bijgedrukt worden. Een groot succes en een goed voorbeeld van herinnering naar historie, het opzoeken van de sporen naar het verleden.'

Het Historisch Genootschap zou niets zijn geworden zonder Jan Blokker?

Jan schetst nog eens het begin van het Genootschap. Duidelijk is dat Jan niet in zijn eentje het Historisch Genootschap heeft gebracht tot waar het nu is. Samen met Frank Tjeertes was hij aanvankelijk wel de grote trekker. Andere namen worden genoemd zoals Lydy van der Toorn Vrijthoff-Smit (voormalig buurmeisje van Jan). Omdat er in het begin nog geen penningmeester was, vroeg Jan aan Bert Vreeswijk deze functie op zich te nemen.

Jan: 'Na een aarzelend ja, nam hij deze rol met verve op zich en heeft hij bovendien voor heel wat leden gezorgd. Hij bemoeide zich niet met de historie, maar was erg enthousiast. Een echt verenigingsmens. Ik denk met veel waardering aan hem terug. Van het begin af aan wilde Frank dat er ook een jaarboek zou komen. Dit heeft geresulteerd in de negen prachtige jaarboeken die tot nu toe zijn verschenen en met als voorlopig hoogtepunt het tiende jaarboek in november dit jaar.'

De missie van Jan

Jan Blokker, de man die het historisch besef in Wormer groot gemaakt heeft. Iemand die gewoon doorgaat en niet alleen in Wormer. Als we Jan spreken, is hij net terug uit Florence in Italië waar zijn zoon woont. Hij vertelt hoe hij was uitgenodigd om op de school van zijn kleinzoon van zeven iets te vertellen over de historie van zijn geboortedorp. Uiteraard komt daarbij de strijd tegen het water aan de orde. Hij vertelt de kinderen dat de rivier de Arno die door Florence stroomt, bij hevige regenval overstroomt en over de kaden stroomt. Het water in Nederland, houdt hij de kinderen voor, zou bij zo'n overstroming tot aan het dak van de huizen hebben gestaan. En uiteraard vertelt hij daarbij over de manier waarop de Nederlanders het vroeger droog hielden met watermolens, en over andere molens in de streek. En wat dan aardig is, zegt Jan: 'De volgende dag kwamen de kinderen met tekeningen aanzetten waarop mensen vluchtend voor het water op het dak van hun huis zitten.' Deze anekdote tekent Jan ten voeten uit. ♦

De Beschuitstoren

De Beschuitstoren in Wormer omstreeks 1895. De foto geeft een mooi zicht op de bestrate Dorpsstraat met de ingereden karrensporen. Rechts de wegsloot en de vele bruggetjes. Foto Oudheidkundige Commissie Jisp, Collectie Wildschut.

Schenkeningen

- ▶ Een carbidlamp uit 1940 en een radio-ontvanger uit die tijd van Maarten de Groot.
- ▶ Een aantal foto's uit de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, een foto uit ca. 1928 van de kapsalon van de familie Mol samen met een uitgebreid familieoverzicht van ons lid Henk Eeuwen.
- ▶ Een aantal jaargangen van *De Speelwagen* van de heer Anepool.
- ▶ Van mevrouw Sanstra uit Heiloo kwam een doos met oude rekeningen uit de periode na de oorlog van Willem Klopper, die zijn bedrijf had tegenover bakker Kaskes, en die bekend was om zijn beeldentuin. Verder ontvingen we van haar een aantal familieportretten en groepsfoto's van de familie Koster en een ingelijste foto van een operettegezelschap.
- ▶ Van Ernst Pieter Rot uit Jisp ontvingen wij een tweetal kleine schilderijen op glas, waarvan één met een afbeelding van de Beschuitstoren.
- ▶ De familie Thijm uit Wormerveer schonk ons twee poëziealbums van Alie Koster uit Wormer uit 1933 en een Psalmen- en Gezangenbundel bij haar bevestiging als lidmate van de Ned. Herv. Kerk in 1944.
- ▶ Jan Langereis uit Wormer heeft zijn VGZ-archief (krantenknipsels, enkele posters en een VGZ brochure) via Klaas Waal laten overhandigen.
- ▶ Joke Brouwer heeft 12 foto's, genomen bij het 40-jarig jubileum van haar opa Dirk Brouwer bij VGZ in 1959 (?), aan het HGW geschonken en eveneens een fotoboek met foto's van de bejaardentocht van ongeveer 40 jaar geleden.
- ▶ Van Bob Dekker uit Jisp kwam een stapel (af)rekeningen van de CMC en verschillende leveranciers uit de jaren veertig van de vorige eeuw van de gebroeders Wezel, veehouders aan de Heerenlaan in Wormer.
- ▶ De heer Jan Ketzer uit Hengelo liet weten dat een oude familieviool, vroeger beheerd door zijn oom Fer Ketzer van de Knollendammerstraat, door hem was geschonken aan een stichting, die muziekinstrumenten inzamelt voor Uganda. Bij de overhandiging rolde er een kaartje uit van de Wormer vioolbouwer Andries de Vries, die de viool in de jaren 50 had gerestaureerd. Over Andries de Vries stond een artikel in het *Jaarboek 2009*.
- ▶ Van mevrouw Randshuizen ontvingen we een klein boekje met een beschrijving van Wormer en Oostknollendam.
- ▶ Nieuw lid mevrouw Annie Harsveld schonk ons een tinnen lepel en stenen kandelaar. Deze voorwerpen zijn opgegraven tijdens de afbraak van de boerderij De Schans, op de plaats waar nu de Apotheek is gevestigd: Zandweg 4.

Niet weggooien!

Met grote regelmaat ontvangen we foto's, documenten en voorwerpen die een relatie hebben met Wormer en haar geschiedenis en daar zijn we ontzettend blij mee. Immers op deze manier gaat veel moois wat wellicht lange tijd was opgeborgen niet verloren maar wordt ontsloten en komt beschikbaar om weer meer te vertellen, laten zien en begrijpen over vroeger. Een goed voorbeeld vormt de expositie van afbeeldingen uit de catalogus *Mensen in Wormer* in Zorgcentrum Torenerf, samengesteld uit door u geschonken foto's. Komt u dus bij het opruimen oude foto's, documenten of andere

zaken tegen die relatie met Wormer en omgeving hebben en die u kwijt wilt, graag contact opnemen met één van onze redactieleden, weggooien kan altijd nog. Foto's en documenten geven we in bruikleen bij het Waterlands Archief waar ze onder optimale condities worden bewaard en bovendien via hun website kunnen worden gezien. Voorwerpen worden op een droge plaats bewaard. ♦

Tinnen lepel en stenen kandelaar opgegraven tijdens de afbraak in 1964 van boerderij De Schans. De boerderij werd in 1925 gebouwd. Hier staat nu de apotheek, op het adres Zandweg 4. Foto Lydy van der Toorn Vrijthoff-Smit.

Van de penningmeester: contributie-inning

Van de 455 leden die een machtiging voor automatische incasso hebben afgegeven is de contributie in maart geïncasseerd. Heeft u geen machtiging afgegeven en heeft u de contributie 2015 nog niet voldaan? Maak dan a.u.b. de contributie per omgaande over op IBAN NL43 RABO 0114540179 o.v.v. van lidnummer en jaar.

Om de administratieve lasten te beperken verzoeken wij om het Historisch Genootschap Wormer te machtigen de contributie automatisch af te laten schrijven van uw bankrekening. U kunt hierbij gebruikmaken van het formulier dat bij deze *Torenklanken* is bijgesloten. Als u het niet eens bent met de automatische afschrijving kunt u het bedrag laten terugboeken. Marc van der Hout, penningmeester. E-mail: penningmeester@genootschapwormer.nl. Mobiel: 06-11920647.

Open Monumentendagen een succes

Expositie Stoomhal

Ons Genootschap heeft zich tijdens de afgelopen Monumentendagen uitstekend gepresenteerd met een tentoonstelling over het landelijke thema 'Kunst en Ambacht'. Jan Blokker heeft weer veel tijd gestoken in het maken van een fraaie catalogus en het op basis hiervan samenstellen van een mooie expositie. Hem en verder allen die betrokken zijn geweest bij de totstandkoming en organisatie hiervan treft veel dank. Ook dank voor de vrijwilligers die mee hebben geholpen tijdens de monumentendagen zelf. We mochten in totaal 360 geïnteresseerde bezoekers verwelkomen die uitgebreid kennis namen van al het moois wat was tentoongesteld. Ook de mogelijkheid om daarnaast met bekenden van gedachten te wisselen over zaken uit verleden en heden, werd ruim benut. Verheugend is verder dat zich diverse nieuwe leden hebben aangemeld. Zowel de geëxposeerde afbeeldingen als de catalogus zijn deze keer in kleur uitgevoerd omdat we binnenkort ons tienjarig bestaan vieren. De Genootschapsdag op 21 november a.s. biedt opnieuw de gelegenheid deze catalogus, maar ook eerder verschenen catalogi, aan te schaffen.

De gemeente heeft dit jaar het voortouw genomen om in 2015 de Open Monumentendagen in Wormerland goed op de kaart te zetten. Een onderdeel hier toe vormde een stempelroute waarbij een prijsje kon worden verdiend.

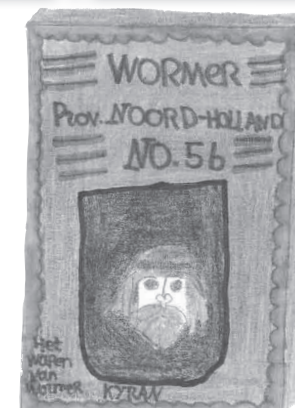

Links: Veel belangstelling voor de expositie.
Onder: Ook de jeugd helpt mee.

Scholenproject

In samenwerking met de gemeente zijn de basisscholen in Wormer en Jisp benaderd om aandacht te schenken aan de Open Monumentendagen. De bijdrage van het Genootschap bestond hieruit dat we voor dit doel desgewenst elke school een catalogus zouden schenken. Door OBS De Eendragt is van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. Meester Korver meldde dat de kinderen de catalogus met aandacht hebben gelezen en dat vooral het stukje over het 'Moriaantje' hen heeft verwonderd. Als u het stukje zelf leest zult u begrijpen waarom. Enkele leerlingen van Groep 8 hebben geïnspireerd door het onderwerp een tekening gemaakt die we op hieronder afbeelden. ♦

Linksboven: Het 'Moriaantje' bij OBS De Eendragt. Rechtsboven: Pakhuis van Kyran Hendrix. De naam Herinnering is veelzeggend. De resterende pakhuizen langs de Zaan herinneren ons immers aan het rijke industriële verleden. Linksonder: Joep Wessels refereert met deze tekening aan een theorie die ervan uitgaat dat het verbonden hoofd strijd als achtergrond heeft. Dat een mol toekijkt is geen toeval maar verwijst naar de heer C. Mol, vroeger gemeentesecretaris van de toenmalige gemeente Wormer, en vooral bekend als auteur van het boek Uit de geschiedenis van Wormer. Rechtsonder: Het wapen van Wormer is eveneens getekend door Kyran Hendrix.

Het roemruchte elftal van WSV'30

Bekerwedstrijden tegen KFC

Het elftal van 1957 dat KFC versloeg: staande van l. naar r.: voorzitter Jan Kamp, Bap Binken, penningmeester Henk Kamper, Theo Randshuizen, Piet Korver, Jan de Vries, consul Klaas Kingma, Jan Floris, Co de Vries en P. Floris. Voorste rij: Nico Besseling, Joop Mannaart, Jan van Biljouw, Jaap de Lange en Joep de Leeuw. Foto Vijftig jaar WSV in woord en beeld.

Een van de hoogtepunten in de geschiedenis van voetbalclub WSV '30 vormen de bekerwedstrijden in de late jaren vijftig van de vorige eeuw. Tot tweemaal toe wisten de amateurs uit Wormer de semiprofs van KFC uit Koog aan de Zaan met 2-1 te verslaan. Zelfs de landelijke pers maakte melding van de zege van WSV. WSV speelde derde klasse amateurs en moest het in de volgende ronde van de beker opnemen tegen de tweede divisie club.

Het gebeurde allemaal op het knusse veld van WSV aan de Dorpsstraat in Wormer, op 26 december 1957. Vele duizenden toeschouwers uit Wormer en omstreken waren aanwezig bij deze legendarische wedstrijden. Het enorme gejuich, toen de kleine maar snelle Martin (Joepie) de Leeuw de beslissende goal maakte in de eerste wedstrijd, moest welhaast in Koog aan de Zaan te horen zijn geweest. Theo Randshuizen was erbij, als boomlange spil van het roemrijke elftal.

Als je in die jaren in Wormer wilde voetballen en je was van katholieke komaf, dan was WSV automatisch de club waar je lid van werd. Dat ging zo in de verzuilde samenleving die Nederland in die jaren was. Zo ook in Wormer.

Theo, geboren in 1929, meldde zich als lid van WSV aan in 1944. In 1950 kwam hij in het eerste te spelen en dat heeft hij twaalf jaar volgehouden. De wedstrijden tegen KFC staan nog glashelder op zijn netvlies: 'Het was het gesprek van de dag. De volgende dag op mijn werk, bij Van Gelder Zonen, werd er over niets anders gesproken. Zoveel indruk hadden we gemaakt. Het is me niet eerder overkomen dat ik handtekeningen moest uitdelen aan mijn collega's.'

De voetbalclub in Wormer werd opgericht in 1930. Aan de basis daarvan stonden pastoor Kooy van de r.-k. kerk en de onderwijzers van de Jozefschool. Vooral meester Jan Kamp was een drijvende kracht en hij zou dat tot in lengte van jaren blijven, als hoofd van de school en voorzitter van WSV. Beide functies waren bij hem nauwelijks van elkaar te scheiden.

Als er een belangrijke wedstrijd werd gespeeld, was hij van de partij en inspireerde hij zijn voetballers tot grootse daden. Zo sprak hij een uur vóór aanvang van de wedstrijd tegen KFC in het Verenigingsgebouw de spelers toe en meende hij dat de Groen-Zwarten zeker niet kansloos zouden zijn. Ook burgemeester Loggers was daarbij en stak de spelers een hart onder de riem. De naam en faam van Wormer zouden zij hoog moeten houden.

Theo: 'We speelden met een stopperspilsysteem. Dat systeem was geïntroduceerd door onze trainer Wil Blokland. Dat hield voor mij in dat ik achter de twee backs speelde en de midvoor van de tegenstander dekte. Later zou Wil Blokland naar KFC vertrekken en prompt wonnen we ook de tweede wedstrijd van KFC. Dat was twee later in januari 1959.' Bij KFC speelden bekende Zaankanters mee zoals de gebroeders Molenaar – de oprichters van Wastora in Zaandam en later stonden zij aan de basis van de fusie club AZ '67 – Andries Kok en keeper Dick Schouten.

Het elftal van WSV kende enige technisch begaafde spelers zoals halfspeler Jaap de Lange en de snelle, behendige midvoor Joepie de Leeuw. Jan de Vries was snel, had een hard en gevreesd schot in zijn benen. Hij moest wel de bal precies voor zijn voeten krijgen en dan kon hij ongenadig uithalen. Hij maakte het eerste doelpunt tegen KFC. Co de Vries was de betrouwbare keeper. Deze spelers droegen in belangrijke mate het elftal.

Na de eerste wedstrijd tegen KFC bekerde WSV verder tegen de profclub RCH uit Haarlem. Wederom werd het een gedenkwaardige wedstrijd maar uiteindelijk werd er met 5-2 verloren.

Na de tweede overwinning op KFC trof WSV de profclub Alkmaar '54. Opnieuw oogstte WSV veel waardering maar kon men uiteindelijk niet op tegen de Alkmaarders.

Na de wedstrijden tegen de profclubs verlieten Jaap de Lange en Joepie de Leeuw hun WSV. Kennelijk waren hun kwaliteiten bij andere clubs opgevallen. Jaap de Lange vertrok naar KFC, jawel. Daar heeft hij enige tijd in het eerste gespeeld maar keerde toch weer terug naar Wormer. Joepie de Leeuw vertrok naar Hermes DVS in Schiedam. Ook hij keerde weer terug naar Wormer en bleef nog jarenlang in het eerste voetballen. Kampioen werd hij met zijn elftal in 1963-1964 en promoveerde WSV naar de tweede klasse.

Keeper Co de Vries heeft na zijn periode bij WSV ook nog enige tijd in het tweede elftal van KFC gespeeld.

Theo (Schimmel) Randshuizen – Schimmel was de bijnaam van zijn vader bij Van Gelder Zonen en ook hij kreeg die bijnaam – bleef bij WSV. In zijn lange carrière heeft hij vele hoogtepunten en dieptepunten meegemaakt. Absolute hoogtepunt waren de bekerwedstrijden maar ook de diverse kampioenschappen mochten er zijn. Twee keer liep hij een beenbreuk op en bij de tweede keer was hij zich dat niet eens bewust. Hij speelde gewoon door. Pas na afloop van de wedstrijd voelde hij zich niet goed worden. Theo speelde ook nog in het eigen elftal van de papierfabriek. Anno 2015 is hij nog steeds actief. Hij houdt als 86-jarige de tuin bij de r.-k. kerk bij en bij WSV traint hij nog steeds een paar lagere elftallen. ♦

Bronnen: Informatie Theo Randshuizen, Gedenkboek Vijftig jaar WSV in woord en beeld.

Theo Randshuizen in actie in de wedstrijd tegen Assendelft in 1959. Foto familie Randshuizen.

Tien jaar jaarboeken: een terugblik op inhoud

Op 14 december 2005 sprak de werkgroep die zich bezighield met de oprichting van Historisch Genootschap Wormer, de wens uit om ook een jaarboek uit te geven. Het Genootschap bestaat nu tien jaar en een droom is uitgekomen: voor mij liggen negen prachtige jaarboeken en het tiende komt eraan!

Bij een tienjarig bestaan past een terugblik. De boeken doorbladerend krijg je een goed beeld van het reilen en zeilen van het dorp in de afgelopen eeuwen. De variatie in onderwerpen is groot: van diverse families wordt de herkomst nageplozen, in ieder boek komt een bekende Wormer aan het woord om zijn/haar herinneringen met ons te delen, oude gebouwen worden nader bekeken, maar ook voor sappige verhalen zoals 'Een schandalige aanranding in 1663' en 'Van een oude vrijster die niet mocht vrijen' wordt plaats gemaakt. Het Gat van Wormer, een merkwaardig diep gat, aangetroffen op een weiland van veehouder Teun Jongert aan de Dorpsstraat in het jaar 1959, leverde een uitgebreid verhaal op. De tv maakte een paar minuten durende uitzending, en toen deze overgenomen werd door de Wereldomroep werd Wormer zomaar wereldnieuws. Het Genootschap wil niet blijven steken in het verleden, maar wil met de kennis over dat verleden het heden beter begrijpen en met deze kennis ook verbindingen leggen naar het heden. Een restauratie van een woonhuis Dorpsstraat 377, de nieuwe Zaanbrug, het herstel van de Bartelsluis: aanleidingen genoeg om terug te gaan in de geschiedenis. Ook het verenigingsleven ontbreekt niet in de jaarboeken. Over IJ'svereniging Nova Zembla, de Zwetplassers, Gemengde Zangvereniging Harmonie wordt uitgebreid verhaald. Het verslag over het visconours van hengelaarsvereniging Onderling Genoegen wordt voorzien van een foto met daarop de leden, zwaaiend met hun vaandel op de Zandweg. De gemeenteveldwachter kijkt toe of alles wel ordelijk verloopt. De ondergang van papierfabriek De Eendracht / Van Gelder en Zonen betekende voor Wormer een dreigend verlies van werkgelegenheid. Jur Kingma gaat met een uitgebreid schrijven in het jaarboek van 2013 in op de externe oorzaken die geleid hebben tot dit maatschappelijk drama. De Witte Villa was de directeurswoning van Van Gelder. Altijd al nieuwsgierig geweest naar dit pand, kwam ik in een van de jaarboeken een uitgebreid verhaal tegen over de geschiedenis van het huis, geschreven door de huidige bewoner, Terry Hessels. Al in het eerste boek wordt aandacht besteed aan de Beschuitstoren, die bijna drie eeuwen het dorpsbeeld heeft bepaald. Deze toren staat prominent op de omslag van het boek. Een uitgebreid artikel werd gewijd aan de herbouw van de toren. Het verhaal eindigde met de volgende zinsnede: 'De Beschuitstoren zal vanaf 2007/2008 weer een gezichtsbepalend element in ons dorp zijn!' Het zal prachtig zijn als deze droom ook nog uit zou komen!

Interesse in een van de jaarboeken? Deze zijn nog steeds te verkrijgen bij Zaansprint te Wormerveer en natuurlijk ook tijdens de Genootschapsdag. ♦

Agenda

- ▶ **Zaterdag 21 november 2015 Genootschapsdag van 10.00 tot 16.00 uur.** Uitreiking van ons nieuwe *Jaarboek 2015* in de Stoomhal van het pand Hollandia gelegen aan het Pakhuisplein 44 in Wormer.
Uw jaarboek ligt voor u klaar.
- ▶ **Zaterdag 28 november 2015 van 10.30 tot 16.00 uur** fototentoonstelling van de fotograaf Adrianus Wildschut in de Jisper Kerk, Dorpsstraat 46 te Jisp. Organisatie: Oudheidkundige Commissie Jisp in samenwerking met Vrienden van de Jisperkerk en het Historisch Genootschap Wormer.

Gaat u verhuizen? Of heeft u een ander e-mailadres?

Laat het ons weten!

Schriftelijk: Historisch Genootschap Wormer

p/a Kemphaanstraat 34, 1531 VE Wormer

E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl

Colofon

Torenklanken is een kwartaaluitgave van het Historisch Genootschap Wormer. Een lidmaatschap kost € 15,- per jaar.

Redactie

Frans Koelemeijer; Lucie Koelemeijer; Lydy van der Toorn Vrijthoff-Smit;

Albert Stol, eindredactie; Wietske van Soest, opmaak.

Redactieadres: De Lindeboom 22, 1531 PM Wormer

E-mailadres: torenklanken@genootschapwormer.nl

Bestuur

Peter Roos, voorzitter

Arthur van Haarlem, secretaris

Marc van der Hout, penningmeester

Lydy van der Toorn Vrijthoff-Smit

Albert Stol

Jaarboek

Redactie: Cees Kingma; Nico Koelemeijer; René van Maanen;

Els Mak; Dick Pranger

E-mail: jaarboek@genootschapwormer.nl

Historisch Genootschap Wormer

p/a Kemphaanstraat 34, 1531 VE Wormer, 075-6421968

Opgericht: 14 december 2005

KvK-nummer: 34242956

Rabobank: IBAN NL43 RABO 0114 5401 79

E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl

Website: www.genootschapwormer.nl

